

IÂNE

İane-i Askeriyye var.

— Allah yolunda Gazi'ye yaldırım
faziletini

Nevevi, Serhül'le Müslim, c. 13, s. 38

Kanaatimce, Kanguru olayı, görünüşte bir İngiliz vapuru ile Çerkezistan'a asker, silâh ve mühimmât gönderme girişimi olmakla beraber makalemizin başında ifade ettiğimiz gibi, İngiltere'nin Kafkaslar'da bir askeri harekât düşünebilecek kadar bölgeye olan ilgisini canlı tutmaya çalıştığı bir dönemde (1855-1857), Çerkezistan'ın bağımsızlığını sağlama politikasının bir gereği idi. Öyle olduğu içindir ki, İngiltere'nin İstanbul büyükelçisi Lord Stratford, Kanguru olayı ile birinci dereceden ilgilenmiştir. Ayrıca, İngilizler, Kanguru olayını «tezgahlamak»la tıpkı 1836'da Vixen olayı'ndaki gibi Rusya'nın Batı Kafkasya sahillerindeki hükümlerlik hakkının ihlâl edilmesi halinde nasıl bir tepki göstereceğini sınamak istemişlerdir. Bir dereceye kadar, Kanguru vapuru'nun Çerkezistan'a varmasıyla da amaçlarına ulaşmışlardır.

Tarih Enstitüsü Dergisi (Prof. Dr. Münir Aktepeye

Armağanı, s. 15, 1997 İstanbul, s.

KÂİMENİN ORTADAN KALDIRILMASI İÇİN
HALKIN YARDIMINA BAŞVURULMASI
(İÂNE-İ UMÛMİYYE)

*Ali Akyıldız**

Bu çalışmamızda Osmanlı Devleti'nde Tanzimat'tan sonra kullanılmaya başlanan kâime denilen kâğıt paranın ortadan kaldırılması için müracaat edilen mâlî tedbirlerden birisi olan halkın yardımına başvurulması, yani iâne-i umûmiyye toplanması hususunu ele alacağız. Bilindiği gibi Yunan isyanı, Yeniçeri Ordusu'nun ortadan kaldırılarak yerine Asâkir-i Mansûre-i Muhammediyye'nin kurulması, iç karışıklıklar, Mısır Meselesi'nin uzun seneler devam etmesi gibi olayların ve nihayet II. Mahmud'un icrâsına giriştiği reformların uygulanmasının getirdiği mâlî yük, zâten öteden beri durumu pek parlak olmayan Osmanlı hazinesinin açıklarının daha da artmasına sebep olmuştu. Bu karışıklıklardan dolayı maliyenin iyice çökmesi neticesinde II. Mahmud dönemi, Osmanlı madenî parasının en fazla taşşış edildiği dönemlerden birisi olmuştur. Bunun yanında Tanzimat'ın ilân edilmesiyle beraber iltizam usûlü kaldırılmış ve yerine muhassıllık sistemi kurulmaya başlanmıştı. Yeni vergi sistemi oturtulamadan eski sistemin lağvedilmesi yüzünden devletin gelirlerinde çok büyük miktarlarda azalmalar meydana gelmişti. Zirâ, devlet bu reformla iltizamdan elde ettiği eski gelirlerini kaybetmiş ve yeni sistemin getirilerinin hazineye akması da biraz zamana ihtiyaç hissettirmişti. Dolayısıyla bu geçiş sürecinde devlet çarkının işleyebilmesi için yeni bazı mâlî kaynakların yaratılmasına gerek vardı. Bu noktadan hareketle Osmanlı Devleti tarihinde ilk defa olarak 1840 yılında *kavâim-i nakdiyye-i mu'tebere* adlı ve % 12.5 fâizli kâğıt para çıkarılmıştı. Bu

* Doç. Dr., M. Ü. Fen-Edebiyat Fakültesi, Tarih Bölümü öğretim üyesi.

STVDIA ISLAMICA, LXIV,
1986 (Paris), 5: 115-124

Dergi / Kitap
Kütüphane Mevcut

10 AGUSTOS 1993

IÂNE-I CİHÂDIYYE :
A MULTI-ETHNIC, MULTI-RELIGIOUS
CONTRIBUTION TO OTTOMAN
WAR EFFORT

A. Uner TURGAY

The Ottoman practice of raising taxes through extraordinary levies may be traced back to at least the reign of Murad I (1362-1389). Distinct from *şerî* (religious) taxes, these fell under the general category of *tekâlif-i örfiyye* (taxes based on custom) and were commonly referred to as *avâriz-i divâniyye*, the emergency levies⁽¹⁾. The government imposed the *avâriz* taxes on both Muslim and non-Muslim subjects in urban as well as rural areas, and demanded payments in the form of services, provisions or cash⁽²⁾. For the purpose of assessment the population was

1. On the existence of extraordinary taxes during Murad I, see Mustafa Akdağ, *Türkiye'nin İktisadî ve İçtimâî Tarihi*, vol. 1 (Ankara, 1959), pp. 432-433. Ömer Lûtfî Barkan, in his "Avâriz", *İslâm Ansiklopedisi*, vol. 2 (Istanbul, 1943), p. 14, states that emergency levies existed under the İlkhânids and the *beyliks* of Anatolia since the term *avâriz-i divâniyye* or *avârizat* was mentioned in the documents and sources dealing with them. For such taxes or exemptions from them in the *beyliks*, see İsmail Hakki Uzunçarşılı, *Osmanlı Devleti Teşkilâtına Medhal* (Istanbul, 1941), pp. 162, 164, 167, 182, 184-186. On the extraordinary taxes in the early Ottoman state, see P. Wittek, "Zu einigen frühosmanischen Urkunden", *WZKM* 57 (1961), pp. 102-117 and 59/60 (1963/64), pp. 201-223.
2. "First among the demands for services and the emergency levies most commonly imposed by the Ottoman government was a levy of provisions, known as *nüzûl*. Second was the obligation known as *sûrsat* which required that the *re'âyâ* bring and sell their goods at specific locations. Third was the measure known as *kürekdjî*, used to levy oarsmen for the fleet among the *re'âyâ*. And finally, there was the 'awârid

090075

İÂNE

-
- 1 FATMA GÖÇER, II. Abdülhamit Döneminde bir iane örneği: 1897-1898 yılı şehit çocukları ve malül gazileri ianesi, Ankara Üniversitesi, Yüksek Lisans, 2003